

Position Paper Jeugdzorg Nederland over het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming: de preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit en de rol van de jeugdreclassering

Inleiding

De GI's hebben inmiddels meerdere reacties gegeven op de ontwikkelingen rondom het toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In 2021, 28 juni 2022 en mei 2023 is er namens de GI's vanuit Jeugdzorg Nederland een reactie op verschillende concepten Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming opgesteld. Daarnaast is in mei 2023 een reactie geschreven op een uitvraag van J&V over de rol van de jeugdreclassering in het toekomstscenario. Hierin hebben wij o.a. het volgende geschreven:

“Voor ons is jeugdreclassering, of de preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit een wezenlijk onderdeel van ons werk. Dit verandert niet met de komst van het toekomstscenario. Sterker nog, het toekomstscenario biedt een unieke kans om zorg en straf dichterbij elkaar te brengen. De kern van het jeugdstrafrecht is tenslotte niet primair gericht op vergelden, het is ook gericht op het stimuleren van gedragsverandering bij nog in ontwikkeling zijnde jeugdigen om hen af te wenden van delict gedrag. De maatregel vanuit jeugdstrafrecht zien wij als belangrijk middel om complexe problematiek vanuit toezicht en controle, begeleiding en zorg te kunnen doorbreken en zo recidive te voorkomen.

Delict gedrag van jeugdigen kunnen wij niet los zien van de gezins- en sociale omgeving waarin jeugdigen opgroeien. De jeugdreclassering heeft door zijn positie binnen de GI's als enige strafketenpartner tentakels in het sociale en jeugddomein. En daarmee toegang tot gezinnen waar zorgen zijn. De jeugdreclassering werkt systeem- en contextgericht, wat betekent dat de jeugdige niet alleen wordt gezien vanuit zijn gepleegde delict, maar vanuit de brede context waarop risicofactoren een rol spelen in het leven van de jeugdige. Hierdoor is de jeugdreclasserder niet enkel uitvoerder van het opgelegde toezicht, maar is deze een professional die met forensische én pedagogische expertise intervineert in de opvoed-, groei en sociale leefwereld van jeugdigen en hun gezinnen”.

Naar aanleiding van verschillende gesprekken met ketenpartners (zoals OM, ZM, RvdK) en met het programmateam van het toekomstscenario vinden wij het nodig om een verdiepende reactie te geven op de aanpak en preventie van jeugdcriminaliteit binnen het toekomstscenario, zoals wij die voor ons zien. In aanvulling op bovenstaande reacties op het Toekomstscenario hebben de GI's gezamenlijk, onder de vlag van Jeugdzorg Nederland, nu dit position paper opgesteld. Het dient als leidraad voor de gesprekken die in de komende maanden over de invulling van het toekomstscenario gevoerd zullen worden.

We benoemen wat er nodig is om gezinnen en jongeren te ondersteunen in de preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit.

In de bijlage staan we stil bij wat er op de korte én langere termijn nodig is om een beter stelsel te realiseren wat vanuit een breed gezinsperspectief werkt aan veiligheid voor jongeren, gezinnen en maatschappij.

Wat is er nodig om gezinnen en jongeren te ondersteunen in de preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit

Wij vatten onze uitgangspunten voor het toekomstscenario en de aanpak van jeugdcriminaliteit als volgt samen:

- **Delict gedrag als signaal:** Het is belangrijk dat de begeleiding van jongeren met delict gedrag en het voorkomen van recidive binnen het toekomstscenario past. Immers, delict gedrag is een vorm van onveiligheid, die niet los te zien is van de jeugdbescherming in de brede zin. Elke dag zien wij hoe gezinnen belast worden met een veelheid aan problematiek: (intergenerationele overdracht van) armoede, werkloosheid, dakloosheid, sociale uitsluiting, kansongelijkheid, psychiatrische problematiek, LVB- problematiek, trauma, huiselijk geweld, relationele problemen, middelenafhankelijkheid en fysieke/ emotionele onveiligheid. Jeugdcriminaliteit zien wij vaak als een uitingsvorm of resultante van deze onderliggende problematiek en onvoldoende bestaanszekerheid. Bij jongeren gaat dit gecombineerd met de drang om ergens bij te horen en status te hebben, daar waar zij het gevoel hebben elders in de maatschappij deze erkenning niet te krijgen. Voor deze jongeren zien wij, naast specifieke interventies om delict gedrag af te wenden, een belangrijke sleutel in het versterken van gezinnen. Zij vervullen immers de meest belangrijke rol in het stabiel laten opgroeien van hun kinderen naar evenwichtige volwassenen.
- **Het belang van een sterke vroegsignalering:** Jongeren zijn steeds jonger als zij voor de eerste keer strafbare feiten plegen. Kinderen onder de 12 jaar kunnen (kleine) delicten plegen. Maar ook geronseld worden op straat, omdat criminelen weten dat deze kinderen niet strafrechtelijk vervolgbaar zijn. Ook is schooluitval onder jongeren een risicofactor en een belangrijke voorspeller op toekomstig delict gedrag. Voorkomen van (doorgroeit) delict gedrag vraagt een scherpe vroegsignalering en noodzaak tot integraal werken. Wij geloven in deze kracht: niet opvolgend aan elkaar, maar met elkaar. Samen een analyse maken van wat nodig is en deze hulp zo afgestemd mogelijk inzetten. Doen waar het om gaat voor jeugdigen en gezinnen. Dat betekent ook bestaande organisatiestructuren en belangen loslaten om op een echt vernieuwende wijze zorg rondom complexe gezinnen vorm te geven. De GI's hebben deze expertise en bieden deze graag aan, ook op momenten dat er nog geen delict gepleegd is, maar dreigt. Doen wat nodig is, i.p.v. denken in volgorde van organisaties en middelen.
- **Samen inzetten op fors delict gedrag van jongeren:** Jongeren komen steeds vaker bij de jeugdreclassering binnen met een zwaar feit als eerste delict. Onderliggend zien wij forse problematiek, met hoge recidive- en schaderisico's. Dit vraagt een hoge intensiteit aan begeleiding en controle met een strakke en intensieve samenwerking met ketenpartners als politie, OM, Zorg- en Veiligheidshuizen, 3RO en JJI's. Nu is dé kans om de verbinding met deze strafrechtpartners sterk te verankeren. Wij pleiten voor een sterkere verbinding van

deze partners met het toekomstscenario. Zo kan straf samenwerken met zorg en als breekijzer fungeren om op integrale wijze passende begeleiding te introduceren, naast een monitoring op veiligheid en voorkomen van recidive.

- **Een soepele overgang van 18-min naar 18-plus:** Het ASR (adolescentenstrafrecht) biedt de mogelijkheid om het jeugdstrafrecht toe te passen bij jongeren ouder dan 18 jaar. Qua ontwikkeling en rijping van de hersenen biedt het ASR hiermee een belangrijke aansluiting bij wat bepaalde jongeren nodig hebben in deze levensfase. Echter, het jeugdzorgstelsel, beschikbaarheid van 18+ jeugd- of GGZ hulp met een forensische insteek is niet ingericht op deze doelgroep, waardoor deze jongeren al jaren tussen wal en schip vallen. Ook worden zij door deze systeemtekorten nog te vaak begeleid door de 3RO, terwijl een pedagogische benadering passender zou zijn. Van het toekomstscenario, met een brede blik van 0-100 verwachten wij een goede borging van hulp, toezicht en zorg rondom deze jongeren. Het gaat tenslotte om wat jongeren en gezinnen nodig hebben, niet over welke organisatie het makkelijkst aansluit op het bestaande stelsel.
- **Behoud van expertise op delict gedrag:** Een multidisciplinaire aanpak vraagt om borging van specialismen binnen het toekomstscenario. De kennis en expertise van jeugdreclassering op het gebied van risicovol en delict gedrag bij jongeren is hierbij essentieel. De GI's zijn in 2023 gestart met het ontwikkelen van een landelijke, uniforme methodiek 'Jeugdreclassering in verbinding' en onderstrepen daarmee het belang van expertise voor een geslaagde begeleiding aan jongeren en hun leefomgeving vanuit een gezins- en contextgerichte benadering. Samen met de RvdK kan veiligheidsexpertise op jeugdcriminaliteit in het toekomstscenario gebundeld worden.
- **Meer tijd voor kwaliteit:** Jeugdreclasserders moeten substantieel meer tijd hebben voor de begeleiding van jongeren en gezinnen. Dit is in het belang van de jongeren en gezinnen die ze begeleiden en draagt bij aan het voorkomen van recidive. Er dient een passende financiering te zijn die recht doet aan de zwaarte van deze zaken en deze professionals mogen een passende vergoeding krijgen en houden voor hun zware taken en verantwoordelijkheden.

Bijlage: Wat is nodig op de korte termijn (binnen een jaar) en lange termijn

Korte termijn (binnen een jaar):

- **Duidelijk standpunt:** Bepaal een duidelijk standpunt over de aanpak van jeugdcriminaliteit in het toekomstscenario en creëer daadwerkelijk ruimte voor doorontwikkeling van het scenario in de praktijk.
- **Experimenteer meer met jeugdstrafrecht in de proeftuinen:** Het is van groot belang dat er in proeftuinen meer geëxperimenteerd wordt met het uitvoeren van maatregelen door de jeugdreclassering en de aansluiting met de strafrechtketen. Zorg dat de uitkomsten van deze proeftuinen goed gemonitord worden zodat de resultaten inzichtelijk worden en de juiste navolging krijgen in de verdere doorontwikkeling van het toekomstscenario.
- **Creëer experimenteer wetgeving:** Om een nieuwe samenwerking goed te kunnen beproeven is experimenteer-wetgeving nodig, of op zijn minst ontwikkelruimte om het jeugdstrafrecht beter te beproeven. Experimenteren richting Toekomstscenario is leidend en de benodigde wetgeving kan vanuit de experimenteer-wetgeving doorontwikkeld worden. Onderzoek in hoeverre er ook specifieke experimenteer-wetgeving op jeugdstrafrecht nodig is.
- **Maak passende hulp beschikbaar:** Voor delict plegende jongeren die hoog specialistische jeugdhulp of forensische zorg nodig hebben, is deze hulp nauwelijks te vinden. Momenteel vinden hier vanuit J&V in samenwerking met Jeugdzorg Nederland en andere partners veel verkenningen op plaats, o.a. het verkennen van een landelijke inkoop en regie op aanbesteding. Wij vragen om het vasthouden van de urgentie op dit onderwerp en om tot een snelle oplossing te komen, die ook aansluit op de ontwikkelingen rondom de hervormingsagenda.
- **Stop de aanbesteding:** Stop met het aanbesteden van de jeugdbescherming en jeugdreclassering en stel landelijke tarieven vast op basis van een reële werklust. Daarmee kunnen vele manjaren bespaard worden, ten gunste van directe inzet op de hulp voor kinderen en gezinnen.

Langere termijn

- **Verruim de toepassing van maatregelen:** Maatregelen die de regionale veiligheidsteams kunnen toepassen moeten worden verruimd. Bijvoorbeeld met de geprioriteerde verwijzing naar relevante hulpverlening voor problematiek van zowel jongeren, volwassenen of zelfs hele gezinnen, bijvoorbeeld schuldhulpverlening en woonvoorzieningen of creëren van pro sociale kansen op arbeidsmarkt of sociale participatie.
- **Strafrechtpartners in het toekomstscenario:** In het toekomstscenario moet een directe samenwerking zijn met strafpartners als politie, OM, ZM en 3RO. Daarnaast moeten de regionale Zorg- en Veiligheidshuizen een goede aansluiting hebben.
- **Inhoud is leidend:** Zet in op netwerk-samenwerking vanuit professionele organisaties en niet op structuuro oplossingen, wat sneller doorgevoerd kan worden en

multidisciplinariteit beter waarborgt. Een reorganisatie mag geen uitgangspunt of doel zijn, hooguit een eventueel gevolg op lange termijn. Focus moet plaatsvinden op de jongeren en gezinnen, op de inhoud en hoe professionals gezamenlijk met het netwerk de gezinnen beter kunnen begeleiden.

- **Zorg voor waarde-gedreven zorg en toezicht:** Toezicht moet weer een bijdrage gaan leveren aan duurzame, effectieve begeleiding, dus ondersteunend zijn aan de bedoeling.
- **Creëer maatschappelijke bewustwording en bereidheid:** zorg voor opgroeiende jeugd een opdracht is aan alle burgers (en bedrijven) in dit land, inclusief meer inzet op preventie. Verbetering van stelsels en structuren zullen falen als we daar niet in slagen. Elke vorm van onveilig opgroeien, en dus ook delict gedrag, is terug te voeren op uitsluiting en miskenning van 'mens-zijn'. Dat lossen we niet op door verdergaande professionalisering, repressie en zwaarder straffen, of geld alleen. Voorliggende aanpassing van het stelsel heeft als één van de grootste risico's dat hieraan wordt voorbijgegaan. Nodig is dus dat dit verschijnsel wordt gezien en dat er naar gehandeld wordt.

Tot slot

Wij zijn ervan overtuigd dat het beter kan, wanneer vanuit brede maatschappelijke betrokkenheid en inzet op preventie de inzet van dwangmaatregelen voorkomen kan worden, en met bovenstaande punten voor de korte en lange termijn als richtsnoer voor de kind- en gezinsbescherming om maatregelen sneller en beter uit te voeren waar dat nodig blijft. Vanuit de Jeugdbescherming & Jeugdreclassering werken wij daar graag aan mee, waarbij het ons gaat om betere, effectievere bescherming en hulp aan de kinderen, jongeren en gezinnen die dit het hardste nodig hebben.